

ชุดการสอนรายวิชาย่อย

๑. ความหมาย

ชุดการสอนรายวิชาย่อย (Minicourse) เป็นชุดการสอน หรือ ชุดการอบรมสำหรับรายวิชาหนึ่งๆ ซึ่งมีความยืดหยุ่น และจบสมบูรณ์ในตัวเอง โดยเน้นวิธีการเชิงระบบ มีวัตถุประสงค์ชัดเจน และมีขั้นตอนการดำเนินการสอน ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ให้บรรลุเป้าหมายได้ ภายในระยะเวลาสั้น ๆ เช่น ๒-๓ วัน หรือ ๔-๘ ชั่วโมง โดยใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามาช่วยเสริม ในการวางแผนการสอน จะเน้นการจัดกิจกรรม ในลักษณะปฏิสัมพันธ์สำหรับผู้เรียนเป็นกลุ่ม โดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์ สื่อการเรียน และกลวิธีการสอนหลายแบบ ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสอน และควบคุมกิจกรรมกลุ่มดังกล่าว ให้เป็นไปตามกิจกรรมการสอนที่วางไว้ ชุดการสอนรายวิชาย่อย มีได้จัดเป็นชุดเพื่อการศึกษาเป็นรายบุคคล หรือ เป็นหน่วยย่อยของรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะเน้นที่การจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม และ การจัดบทเรียนที่จบสมบูรณ์ในตัวเอง

๒. วัฒนาการของชุดการสอนรายวิชาย่อย

ชุดการสอนรายวิชาย่อยได้รับการพัฒนา มาจากแนวความคิดของการสร้างบทเรียนโมดูล (instructional module) ซึ่งเป็นบทเรียนที่มีลักษณะเปิดเสรีในตัวเอง เมื่อประมาณ พ.ศ.๒๕๑๓ เป็นต้นมา ในตอนต้น พ.ศ.๒๕๑๓ นั้น รายวิชาต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาเป็นบทเรียนโมดูล เพื่อแยกหน่วยการเรียนออกไปให้มีลักษณะจบสมบูรณ์ในตัวเอง และยืดหยุ่นได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนได้ ตามความต้องการ และ ตามความสามารถ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะเป็นบทเรียนโมดูลเริ่มทำกันแพร่หลาย จากรูปแบบง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีการใช้สื่อผสม หรือ สื่อสัมพันธ์ต่าง ๆ มากมาย จุดมุ่งหมาย ในการพัฒนา

บทเรียน โมดูลดังกล่าว ก็เพื่อเน้น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นหลัก ในตอนกลาง พ.ศ.๒๕๑๓ แนวความคิดในการจัดการเรียน การสอนด้วยบทเรียนโมดูลอิสระ ได้รับการพัฒนา โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชาให้จบสมบูรณ์ในตัวเอง โดยไม่ต้องจัดเป็นเพียงหน่วยการเรียนหนึ่ง ๆ เท่านั้น และไม่เน้นการเรียนรู้เป็นรายบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นการเรียนรู้จากการทำงานเป็นกลุ่ม กิจกรรมการเรียนการสอนจะใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ ๒-๓ วันหรือ ๔-๘ ช.ม. ในช่วงระยะเวลานี้เองที่เกิดการ จัดการเรียนการสอน ซึ่งรวมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ในระยะเวลาสั้น ๆ และ พัฒนามาเป็นชุดการสอนรายวิชาย่อย โดยมีความแตกต่างจากบทเรียนโมดูล ในกรณีที่ชุดการสอนรายวิชาย่อยนั้น ผู้สอนจะเป็นผู้ใช้ชุดการสอนกับผู้เรียน หรือผู้เข้าอบรมเป็นกลุ่ม แต่บทเรียนโมดูลผู้เรียนจะเป็นผู้ใช้สื่อการเรียนเป็นรายบุคคล โดยมีผู้สอนเป็นผู้ควบคุม และคอยให้ความช่วยเหลือนอกจากนี้แล้ว ชุดการสอนรายวิชาย่อย มีได้จัดเป็นหน่วยการเรียน แต่จะเป็นรายวิชาย่อยที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เด่นชัด และมีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกันภายในระยะเวลาสั้น ๆ การเรียนการสอนจะจบสมบูรณ์ในตัวเองได้ทันที การกิจกรรมจะเน้นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยโดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์-สื่อการเรียน และกลวิธีการสอนหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ และ เป้าหมายได้อย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาสั้น ๆ ที่กำหนดไว้

๓. ส่วนประกอบของชุดการสอนรายวิชาย่อย

ส่วนประกอบ ของชุดการสอนรายวิชาย่อยแบ่งออกเป็น ๖ ส่วน ดังนี้คือ

๑. หลักการและเหตุผล คำแนะนำ จุดมุ่งหมาย และวิธีใช้ชุดการสอนรายวิชาย่อย

๒. กิจกรรมสำหรับผู้เรียน หรือผู้รับการอบรม

๓. การประเมินผลของผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการอบรม

๔. เนื้อหาเสริมเพื่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

๕. รายละเอียด (คู่มือดำเนินการ หรือ แผนการสอน) สำหรับผู้สอน หรือวิทยากร

๖. รายละเอียดของสื่อทัศนูปกรณ์ สื่อการเรียน กลวิธีการสอนต่าง ๆ ที่ผู้สอน หรือ วิทยากรใช้ในการดำเนินการสอน หรือการอบรม

๔. ขั้นตอนในการดำเนินการสร้างชุดการสอนรายวิชา

ย่อย
กระบวนการและขั้นตอน ในการสร้างชุดการสอนรายวิชา

๑. กำหนดความต้องการ และความจำเป็น ความต้องการและความจำเป็นที่กำหนด จะได้จากความต้องการ และปัญหาที่วิเคราะห์แล้ว ซึ่งจะเป็นหลักการ และเหตุผลของการสร้างโครงสร้างของชุดการสอนรายวิชา

๒. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการอบรม

๓. กำหนดจุดประสงค์ทั่วไป การกำหนดจุดประสงค์ทั่วไป จะต้องกำหนดให้เฉพาะเจาะจง และชัดเจนตรงกับความต้องการ และความจำเป็นด้วย

๔. กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ จุดประสงค์เฉพาะทุกข้อ จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั่วไปที่กำหนดไว้ และจะต้องกำหนดเป็น จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ และวัดผลได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัด และลำดับเนื้อหาในรายวิชาต่อไป

๕. สำรวจความเป็นไปได้ของทรัพยากร สื่อการเรียน และข้อมูล เนื่องจากชุดการสอนรายวิชา

๖. การเขียนโครงสร้างของชุดการสอนรายวิชา
ย่อย การเขียนโครงสร้างจะต้องมีการกำหนดเวลา ที่แน่นอนในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้ ในแต่ละข้อ จะต้องมีการจัดเรียง การรวบรวมผลที่ได้รับ ข้อมูลย้อนกลับ ครอบคลุมต่อเนื่องกันไปรวมทั้งลักษณะของกลุ่มผู้เรียน และสื่อการเรียน อย่างชัดเจน

๗. การสร้างกิจกรรม และสื่อการเรียน ในการสร้างกิจกรรม ควรประกอบด้วย ๑) คำอธิบายวิธีใช้ ๒) คู่มือดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้สอน หรือ วิทยากร ๓) รายละเอียดของกิจกรรมสำหรับผู้เรียน หรือผู้รับการอบรม ๔) เอกสารประกอบความรู้ ๕) การประเมินผล และเครื่องมือ และ ๖) สื่อการเรียน

๘. การทดลอง เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนมีพื้นฐานการเรียนต่าง ๆ กัน จึงควรทำการทดลองหลายครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อมั่นได้พอสมควร

๙. การปรับปรุงแก้ไข จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกระทำเพื่อการพัฒนา ปรับปรุงทางคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของการสอนหรือการอบรม รูปแบบของชุดการสอนรายวิชา

๕. ลักษณะของชุดการสอนรายวิชา

ชุดการสอนรายวิชาที่ดี ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ตอบสนองความต้องการเฉพาะเรื่อง ชุดการสอนรายวิชา

๒. จบสมบูรณ์ในตัวเอง ชุดการสอนรายวิชา

๓. ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ชุดการสอนรายวิชา

๔-๔ ชั่วโมง ในแต่ละชุดการสอนอาจแบ่งเป็นระยะเวลา

๔. มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เนื่องจากชุดการสอนรายวิชาย่อย แต่ละชุด จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาสั้น ๆ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละชุด จึงจำเป็นต้องชัดเจน และสามารถประเมินผลได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

๕. มุ่งการฝึกทักษะ รูปแบบของชุดการสอนรายวิชาย่อย จำเป็นต้องจัดให้เหมาะสมกับการฝึกทักษะ ต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย การใช้คำถามในชั้นเรียน การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ หรือการวางรูปแบบการประเมินการสอน เป็นต้น

๖. เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ชุดการสอนรายวิชาย่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียน หรือผู้เข้าอบรม ซึ่งมีความรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วย

๗. มีกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบ ชุดการสอนรายวิชาย่อยแต่ละชุด จะใช้กลวิธีการสอนหลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสม และสามารถช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายได้ในระยะเวลาสั้น ๆ การจัดกิจกรรมอาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น การระดมพลังสมอง การศึกษาจากสื่อแบบต่าง ๆ การจัดกลุ่มและเปลี่ยนกลุ่มผู้เรียนใหม่เพื่อให้ได้ประสบการณ์ในหลายลักษณะ เป็นต้น

๘. มีสื่อการสอนหลายประเภท ชุดการสอนรายวิชาย่อยทุกชุดจะใช้สื่อการสอนหลายประเภท เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว และอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการสอนดังกล่าวได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ วีซีดี สไลด์ ภาพยนตร์ สไลด์เพล เพลเสียง แผ่นโปร่งใส ูปภาพ เป็นต้น

๙. กำหนด โครงสร้างไว้อย่างแน่นอน ชุดการสอนรายวิชาย่อยแต่ละชุดมีกลวิธีการสอน และสื่อการสอนหลายประเภท การวางแผน หรือ วางโครงสร้างในการเตรียมชุดการสอนรายวิชาย่อยดังกล่าว จำเป็นต้องละเอียดรอบคอบ ในการจัดขึ้นคอนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระยะเวลา ประมาณกิจกรรมละ ๑๕-๓๐ นาทีเป็นต้น นอกจากนี้ยังต้อง

คำนึงถึงเนื้อหา และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ว่า กิจกรรมดังกล่าวครอบคลุมเนื้อหา และ สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่ระบุไว้ หรือไม่

๑๐. จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมของชุดการสอนรายวิชาย่อยแต่ละชุด ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ของคนอย่างอิสระ

๑๑. มีกลวิธีที่ผู้สอนสามารถตรวจกิจกรรมที่ใช้ได้ เพื่อพัฒนาการสอนของผู้สอน ชุดการสอนรายวิชาย่อยแต่ละชุด จึงควรมีกิจกรรมสำหรับผู้สอน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สอนสามารถทบทวน และวิเคราะห์กลวิธีการสอนต่าง ๆ ที่ใช้ด้วย

๑๒. มีกลวิธีการสอนต่างๆ ที่สามารถนำมาปฏิบัติได้เป็นอย่างดี กลวิธีในชุดการสอนรายวิชาย่อย อาจจะเป็นตัวอย่างของทักษะ หรือ กระบวนการพิเศษที่ผู้เรียน หรือผู้เข้าอบรม จะนำมาใช้ในการเรียน การสอนได้ เช่น ชุดการสอนรายวิชาย่อย เรื่อง การฝึกการตั้งคำถามด้วย เป็นต้น

๑๓. มีการประเมินผลในชุดการสอนรายวิชาย่อย ควรมีข้อมูลย้อนกลับของผู้เรียน เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ผู้เรียนอาจใช้เวลาเพียง ๕ นาที คอบแบบสอบถามที่จัดเตรียมไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนงานต่อไป

๑๔. มีการติดตามผลการเรียนของผู้เรียน ผู้สอน ควรให้ความช่วยเหลือแนะนำแก่ผู้เรียนในปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นจากการเรียนในขณะที่กำลังใช้ชุด การสอนรายวิชาย่อย

๑๕. มีการออกแบบอย่างเป็นระบบ ชุดการสอนรายวิชาย่อยสร้างขึ้นโดยยึดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ซึ่งเน้นการให้สิ่งเร้า และการตอบสนอง และอาศัยเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นหลัก กล่าวคือจำเป็นต้องกระทำอย่างมีระบบ ด้วยระบบวงจร ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยอันกระบวนกร ผลที่ได้รับ และข้อมูลย้อนกลับ

๖. ประโยชน์ของชุดการสอนรายวิชาย่อย

การนำชุดการสอนรายวิชาย่อยมาใช้ จะมีประโยชน์หลายประการดังนี้

๑. เหมาะที่จะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการ พัฒนา หลักสูตร หรือพัฒนารายวิชาต่าง ๆ ได้

๒. ประหยัดเวลาและทรัพยากร ผู้เรียนสามารถ เข้าร่วมกิจกรรมเพียง ๔-๘ ช.ม. ในแต่ละชุด และสามารถบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

๓. รูปแบบของชุดการสอนรายวิชาย่อยสามารถ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ และ เนื้อหาต่าง ๆ ได้ เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ สามารถจัดได้หลายรูปแบบ ให้เหมาะสม กับความต้องการของผู้เรียน

๔. ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์อย่างรวดเร็ว เพราะกิจกรรมเน้นการฝึกทักษะเป็นสำคัญ

๕. ผู้เรียนสามารถพัฒนาเจตคติ และบุคลิกภาพระหว่างบุคคลต่อบุคคลได้ เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ เน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มตามหลักการของกลุ่มสัมพันธ์

๖. ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนได้สูงเพราะ มีความหลากหลายของวัสดุทัศนูปกรณ์ สื่อการเรียนและกลวิธีการสอน ในแต่ละชุดการสอนรายวิชาย่อย

เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ

บรรณานุกรม

- กรมการฯ แอ้มภสธ เอกสารชุดอบรม Mini-Course กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ APEID Programme of Educational Innovation for Development. The Minicourse Approach : What it is and how it works. Unesco Regional Office For Education in Asia and the Pacific, Bangkok, 1982.
- Meyer, G.R. The Minicourse as a Model for the Continuing Education of Teachers. Mcquarie University Centre for Advancement of Teaching, Sydney, 1978.